

Η δύναμη της τελείας.

Γράφει η: Κυριακή Μπειόγλου

«Μάθαμε τέλος πάντων στίξη... Κι ωστόσο είναι χιλιάδες αποσιωπητικά, τ' αστέρια κάθε βράδυ... Τι να πούμε; Πού να βάλουμε μια παύλα;...»

Γιάννης Ρίτσος

Η τελεία, το σημείο στίξης που όλοι μάθαμε από παιδιά να χρησιμοποιούμε για να ολοκληρώσουμε μια πρόταση, εξαφανίζεται ολοένα και περισσότερο από τον γραπτό λόγο του διαδικτύου. Η ολοφάνερη αποφυγή της τελείας στα μηνύματα και στα σχόλιά μας στα μέσα ηλεκτρονικής δικτύωσης είναι ένα φαινόμενο των άνευ σημείων στίξης κοφτών προτάσεων που προτιμούν οι χρήστες των site με τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα. Μια μόδα που εισήγαγε ο «συντακτικός κανόνας» του Facebook και του Twitter.

Στα σύντομα μηνύματα που στέλνουμε είναι εμφανές ότι οι περισσότεροι από μας αποφεύγουμε να βάλουμε τελεία. Γιατί στ' αλήθεια γίνεται αυτό;

Ο Ντέιβιντ Κρίσταλ έχει γράψει πάνω από εκατό βιβλία γλώσσας και υπήρξε διευθυντής του Shakespeare Globe Theater στο Λονδίνο. Είναι ένας άνθρωπος που πραγματικά καταλαβαίνει την αξία της παράδοσης της γλώσσας. Η σταδιακή «εξαφάνιση» της τελείας άρχισε να τον προβληματίζει. «Συγκεκριμένα», λέει ο καθηγητής Κρίσταλ, «η τελεία έχει εξελιχθεί σ' ένα "όπλο". Στον γραπτό ηλεκτρονικό λόγο δηλώνει ειρωνεία, εμπάθεια, απόρριψη, ακόμη και επιθετικότητα».

Όταν ακυρώνεται ένα ραντεβού που επιθυμούσες πολύ, η απάντησή σου θα πρέπει να έχει μια τελεία για να δείξεις την ενόχλησή σου. Άλλο το «Καλά» και άλλο το «Καλά.»

Η τελεία έχει τη συναισθηματική φόρτιση, που συνήθως χρησιμοποιείται από τους χρήστες του διαδικτύου για να δηλώσει κάτι οριστικό. Για τους χρήστες, δεν είναι ανάγκη να βάλεις τελεία για να κάνεις σαφές κάτι απλό και καθημερινό. Είναι ένα ηλεκτρονικό εργαλείο που δηλώνει κάτι σοβαρό. Όπως λες: «Φεύγω. Τελεία.» Ένα σημείο στίξης που μπορεί να σημαίνει: «Δεν έχω τίποτα άλλο να πω».

Από το 1990 και μετά, το διαδίκτυο δημιούργησε ένα νέο «ήθος» γλωσσικής ελευθερίας στις προσωπικές σχέσεις με σημεία στίξης και προσωπάκια (emoticons) για να το υποστηρίξουν, καταπατώντας τους γραμματικούς κανόνες. Η ευκολία αυτή κατήργησε την πλούσια έκφραση συναισθημάτων που έχει η γλώσσα μας.

Ομαδοποίησε χοντρικά τις ανθρώπινες αντιδράσεις, οδηγώντας μας σε ένα ομοιόμορφο και ισοπεδωτικό τρόπο συμπεριφοράς. Πολλές φορές, ο τρόπος αυτός δεν είναι καθόλου αντιπροσωπευτικός, αλλά συνάδει με ένα πρότυπο διαδικτυακής καλής διαγωγής (με αμέτρητες βέβαια παρεξηγήσεις).

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σου δίνουν αυτήν την «ελευθερία γραφής» χωρίς κανόνες. Οι παρατηρήσεις του Ντέιβιντ Κρίσταλ για την «υπόθεση της τελείας», όπως έχει ονομαστεί στην επιστημονική κοινότητα, έχουν γίνει από τις πρόσφατες επισκέψεις του σε σχολεία σε όλη τη Βρετανία αναλύοντας εκατοντάδες μηνύματα μαθητών. Οι ίδιοι ακαδημαϊκοί κύκλοι υποστηρίζουν την αναγκαιότητα της τελείας ως μιας έννοιας γραμματικής αλλά και φιλοσοφικής. Βάζω τελεία σημαίνει αλλάζω πρόταση. Αλλά βάζω τελεία σημαίνει ότι πάω και παρακάτω.

Αντίστοιχες έρευνες στα αμερικανικά πανεπιστήμια Μπινχάμπτον, Ράντζερς και Μπέρκλεϊ έχουν επίσης τονίσει τη «δύναμη» της τελείας και τη σταδιακή υποχώρησή της από τον ηλεκτρονικό λόγο.

Οι έρευνες αυτές επίσης λένε πως συμβαίνει το εξής παράδοξο: οι έφηβοι χρησιμοποιούν πια όλο και λιγότερες εκφράσεις, όπως LOL (Laugh Out Loud = Γέλα δυνατά) και YOLO (You Only Live Once = Μια μόνο φορά ζεις), επειδή τα έχουν υιοθετήσει οι γονείς τους στις συνομιλίες τους και αυτό είναι κάτι που δεν τους αρέσει καθόλου.

Η αποφυγή της τελείας έχει αυξήσει την επαναλαμβανόμενη χρήση άλλων σημείων στίξης. Τα αμέτρητα θαυμαστικά (!!!!!!!), τις τρεις (ή δεκατρείς) τελείες... (.....)

Φυσικά, οι νέοι συντακτικοί κανόνες του διαδικτύου, που μας κοινωνικοποιούν επιτυχημένα στο ίντερνετ, δεν μαθαίνονται στις σχολικές τάξεις.

Αυτό που οι ερευνητές αναρωτιούνται τώρα είναι ποιο σημείο στίξης θα ακολουθήσει. Μήπως το ερωτηματικό; Αλλά αυτό θα έχει μια άλλη ολόκληρη ανάλυση ηλεκτρονικής συμπεριφοράς.

Η τελεία πάντως απασχολούσε πάντα τους ποιητές και τους ανθρώπους των γραμμάτων γενικότερα: «Χωρίς τελεία τ' όνειρό μας! Βάζαμε μόνο αποσιωπητικά...», γράφει ο Γιάννης Ρίτσος, «Το συνηθίζαμε πολύ... Μας άρεσε...» και παρακάτω: «Μάθαμε τέλος πάντων στίξη... Κι ωστόσο είναι χιλιάδες αποσιωπητικά, τ' αστέρια κάθε βράδυ... Τι να πούμε; Πού να βάλουμε μια παύλα;...»